

Vaqif Bəhmənlı

Kişi ol

Gücün yetməsə birə,
yüz kişidən biri ol!
Göz dikmə yad təndirə,
ac ol, amma kişi ol!

Ağ ayran olma itə,
Qarışar, qanın itər!
Uyma xaraya, çitə -
ac ol, amma kişi ol!

Quru daş kimi çat ver,
Çolaq yolçuya at ver!
Qopart canından ət ver,
ac ol, amma kişi ol!

Yaradan qıysa, bəsdı;
Dərini soysa, bəsdı,
Qeyrətin doysa, bəsdı,
ac ol, amma kişi ol!

Dözüm qıdadı cana,
Fələyin fəndi fəna -
Daşlar yağsa qafana,
ac ol, amma kişi ol!

Yüz yerdən qalxsa hədə
Haqqı danma, nə badə!
Ellər and içən, sadə
məzarın baş daşı ol,
daş olsan da, kişi ol!

Yiyə

Nə sübh, nə danın olmaya,
bəhərsiz anın olmaya...
Lənət o günə, olasan -
yiyə duranın olmaya!

Qoca dünya

Doqquz ay, doqquz gecə ana bətninə dustaq -
Doğuldum alnımdakı yazının yalanına.
Bələyə sildim qanı;
bir az cəld, bir az asta -
baş vurdu taleyimin tininə, dalanına,
Dar yoluna mar kimi girdim, a qoca dünya!
Sünbülüm həşəm olar...
zıkr elədim hər sabah,
Dərd əkdim tarla-tarla,
erkən qalxdım biçinə.
İlləri yasəməntək qırıb budaqdan şax-şax
ayaqların altına, alçaq yolun içinə
təzim çiçəkləritək sərdim, a qoca dünya!

Alıb aparın mənı, sadədil, hərif bildi,
haçan ki, baha canı qoydum ucuz hərəracı.
Öz-özümə nur saçdım,
gördüm işığımı seldi,
Halal nurdan özümə saxlamadım zərrəcə -
nə odum var yolunda verdim, a qoca dünya.
Çürüdüm daxmalarda, qıslıdım çörəyimə,
Hansı cəhənnəmdəyəm,
harda itdim, bilmədim.
Əl çəkmədin birçə yol göynəyən kürəyimə,
Gözlərimi bürüyən acı yaş silmədin,
Beləymiş etibarın... gördüm, a qoca dünya!

Mən də qəmin saçını hördüm, a qoca dünya!

Azca qalxmaq istədim, boynum kəməndə keçdi,
Sən ovçusan, mən şikar - hardan olsun bərişiq?
Qəhr oldu sevgi qəsri, hər yoldan ötən keçdi.
Şahlar hülya başını üzdü hörük qarışıq,
Mən də qəmin saçını hördüm, a qoca dünya!

Heç xəbərim olmadı, əridi damla-damla
başımı sığallayıb əlimə verdiyin şəm.
Yarıma əl çatmadı, hünər yetmədi tama,
Qurtuluşa güman yox, hanı çöp, hanı saman?
Aramızda nə oldu, nə sən bildin, nə adam,
Mənimlə gora gedən dərdim, a qoca dünya!

Cavanlığı boşuna, qocalığı didərgin -
Tanrı yaratdığını qoyarmı heç nəzərsiz?
Bəhmənlı, səbrini bas; qəm də, kef də gedərgi...
Dörd yanımdan xəbərsiz, dörd yan məndən xəbərsiz
Bax beləcə, bir ömür sürdüm, a qoca dünya!

Müdrük önündə

Məhəmməd Füzulinin müqəddəs ruhuna

Fikir zəncirini hörmək hünərdi -
çilingər dəzgahın görün önündə!
Dəmirçi dəmiri əyə bilərimi
ərsin qızarmasa körük önündə?

Yarpızı görəndə şahmar baş əyir,
Bağbanın çiyinə şaxlar baş əyir,
Şahzadə dizinə şahlar baş əyir,
Sultanlar qıvrılır hörük önündə!

Ahıl yaş - son savaq, tükənir insan,
Özü öz canına yük olur insan!
Qocalıq ki, gəldi... bükülür insan;
Adətdi baş əymək müdrük önündə!

Qoşa xətt

Var olan hər nə ki var, bilginən, ondan ikidi,
Qoşadı ruh tən ilə, tək deyil insan, ikidi!

Kisə vermiş canı Rəbb, doldura bilsən içini,
Yaradansan deməli, bəxti yaradan ikidi.

Qırmızı, ağ kürək meydanıdır hər diri can,
Damarınca köpürüb buğlanan al qan ikidi.

Ora bax, Allahı gör, Göy üzünün sultanı tək,
Ata var, həm də ana - Yerdəki sultan ikidi.

Alnımızda qoşa xətt - orda "xeyir", "şər" yazılıb,
Xilqəti xələq eləyən bəlli nam-nişan ikidi!

Dəmbədəm "bəli", "xeyir" hasil edən dil haçadı,
Varı yoxdan ayıran dar macal, imkan ikidi!

Kamalın varsa əgər şəxsini tut dərgaha tay,
Biri sən, bir də fəza - küllü -kəhkaşan ikidi.

Çoxluğu qoy qırağa, tünlük hələ mənə deyil,
Qanani, qanmazı var, əhli-müsəlman ikidi!

Dikilib yar yoluna şəh sala sübhədən şamacan,
Ağı dibdən saralan gözdəki giryan ikidi!

Bağlıyıq başdan, ayaqdan, fələyin çarmıxına,
Cəhənnəm, cənnət ara; gorda da zindan ikidi!

Yaşayır cədd əbədi, qəm yemə taxt-tarac olur,
Bitmir əfsanələri - xətti-Süleyman ikidi.

Xain oxdan yaralı, qəlbı qırıq, taleyi kəm,
Köksünü Araz bölən Azərbaycan ikidi!

Həmdəmi qeyb olalı badə süzür cüt Vaqif,
Dərd içir dost yerinə... onda istəkan ikidi!

Qoşma

Yaman tez qocaldıq, çatdı qış fəslı,
Çovğuna tablayan hey hanı bizdə?
Hanı Mirzə Cəlil, Üzeyir nəslı,
Sözü qanun olan bəy hanı bizdə?

Başından dağ çürük, dibindən dəre,
Bir miskin qismətin quludu həre!
Dikələn başımız soxulmuş yerə,
Dikəlib baxmağa Göy hanı bizdə?

Nə əhd, nə etibar, nə hünər qalmış,
Nə xiridar qalmış, nə gövhər qalmış!
Dərin bataqlığı bürümüş qamış,
Qamışdan yonulan ney hanı bizdə?

Dünya qat-qarışdı; axmağı çoxdu,
Aqılı möhtacdı, səyləri toxdu!
Şəksiz, əcdadından xəbəri yoxdu,
Biri durub desə, - "səy" hanı bizdə?!

Bu da bir qismətdi, nə qorx, nə üşən,
Qəzanı fəhm elə, bizi də düşün!
Qabanı gəbərdən, donuzu deşən
Ox hanı, gərilməmiş yay hanı bizdə?

Deyəsən, bir azca uzandı lafım,
Həm də sərt danışdım, nədən ki, safam!
Ucanı alçalda pisin, əclafın
başına çirpmağa şey hanı bizdə?

Dilək

Hökmü-rəvansan, Allah, lütfünü dövrəyə səp,
Seldi, sudu dağların, qətrəni səhrəyə səp!

Qəfəsdəki qumrunun çöldədirsə naləsi,
Dənləməz, qənşərinə zər çilə, dürdənə səp!

Bazar bəlli bazardı, kimdi orda dərd alan? -
İstəyirsən çəşminin yaşını dörd yana səp!

İfrat görüş azdırır aşıqı haqq yolundan,
Ölüm hökmüdür vüsəl, səbrini hicrana səp!

Ömür nədi, ocaqdı, var külündə közərti,
Xışmala son tüstünü, hirsini qəlyana səp.

Heçdi işin əvvəli, heçdi son nədən, Allah,
Haram toxum cücərməz, lap cənnət-məkəna səp!

Zaman zalım əjdaha, əzir məğrur başları,
Hünər ver zəifləre, qeyrəti meydana səp!

Sən ki, səxavətlisən, boldu havan, işığın...
Haqqa məhkumdu Vaqif, nurunu zindana səp!

Azan yada salır...

İlahi, sən səsdə mələhətə bax,
Elə bil yüksəlir göydən enən Səs...
Ağzı qova dəyir, alışır çaxmaq;
Bu sayaq hikmətin sirri nədir bəs? -
Azan yada salır müsəlmanlığı!

Otluqda mil durur qurbanlıq dana
dan üzü, günorta, şər-axşam çağı!
Cəllad baltasını atır bir yama,
Daxılda gizlədir qəssab bıçağı -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Quş kimi dikəlir yerindən mitil;
Göyləri bəzəyir qanadın izi.
Alnına dirəyib silahı qatıl
özü öz başına sıxır gilizi -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Çin olur bir mağmın gəlin diləyi,
Quruyur dəsmalda gözündəki yaş.
Daha içməyəcək... tövbə eləyib
divarda sındırır badəni əyyaş -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Keçidlər genəlir, su gəlir arxa,
örtür quraq yerin çatqınlığını.
Kələkbaz kələyə çevirir arxa,
satqınlar tərgidir satqınlığını -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Rişəsi çürüyür həyazsızlığın,
Göylər abır səpir, pərdə göndərir.
Qaytarır yoluna çapqın azğını,
Əbləhi, namərdi mərdə döndərir -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Dolur pürkamala dünənki dəli,
gopçu, yalançının dili quruyur.
Yaltaq adamların qırılır belı,
rüşvət alanların əli quruyur -
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Yer tapmır əlinə cibəgərənələr,
Sola meyl edənələr sağda dayanır.
Haram ağaqlardan sərvət dərenələr,
axırda beş arşın ağda dayanır;
Azan yada salır müsəlmanlığı.

Azan... Ətir verir tər nənə kimi,
Sonuncu nəfəsdı, müqəddəsdı o.
Uçur çevrəməzdə pərvanə kimi,
Tanrı varlığından qoparı səsdı o -
Haçan azan səsi yüksəlsə, bilin,
Allah yada salır müsəlmanlığı!

Kök adamlar

(Yarızarafat)

Kökədən gələn dib su ən yaxşı sudu -
Tanrı qismətdi boy-buxun, çəki.
Kök adam adamın ən yaxşısidı,
Çünkü öz yükünü, o, özü çəkiri!

Candan ruh da atır çəki atanlar,
Kim bilir nə dərdi yüklənir köklər.
Qamış qamətiylə bəbəyə batın
diklər tərəfindən təklənir köklər.

Kütlənin rişəndli köhləni köklər
dərdi aşkar çəkiri, büküb-bələmir.
Yükünü arığa yükləmir köklər,
Yüngül adamlardan imdad diləmir.

Dərələr ruhunda, dağ içindədir,
Köklərin ürəyi yüklü buldu.
Ciyəri, böyrəyi yağ içindədi,
qarnı tar çanağı, ya bəlkə uddu?

Baxma ki, arıqdı; adamı tanı -
tondan ağır gələr içi şər bəlkə!..
Yüngül adamlara baxıb utanır
köklər xəcalətdən şişirlər bəlkə?

Can şişir qınaqlar aşanda həddən,
Yol itir, ciğir da tükənir bəzən.
Uşaqlar sərvətdən, qadınlar dərdədən,
kişilər hiddətdən kökəlir bəzən!

Kök adam qılncıdı, sıxılır qında,
Haçansa sıyrılmaq ehtimalı var.
Təngnəfəs gombulun fısıltısında
Tanrı lənətlənir... nə bilmək olar?!

Çəkinin nə fərqi, dərd çəkən çəkiri,
Adbaad bölünüb yük adamlara.
Dizim cüt öküzüdü - dərdi tən çəkiri,
arıq canım qurban kök adamlara!

